

היום הבינלאומי נגד גזענות

21 למרץ 2010

העסקת ערבים במשרדי ממשלה במגב

ושירותים ממשלתיים בישובים הערביים בנגב

תמונת מצב

על ידי פורום דו-קיום בנגב לשוויון אזרחי

תחקיר וכתיבה:

הודא אבו-עביד

נועם תירוש

חיה נח

תוכן עניינים

ע' 2	מבוא
ע' 6	מתודולוגיה
ע' 7	טפסים
ע' 7	שלטים בשפה הערבית
ע' 14	סכום ומסקנות
ע' 15	המלצות
ע' 16	הערות

מבוא

לקראת היום הבינלאומי נגד הגזענות מוציא הפורום לדו קיום בנגב לשוויון אזרחי דוח אשר יעסוק בגזענות המבנית כלפי הערבים הבדואים בנגב.

הדוח יתמקד במספר משרדים ממשלתיים, חברות ממשלתיות וציבוריות ויעסוק בנושאים הבאים:

1. מספר האזרחים הערבים המועסקים במשרדי ממשלה נבחרים.
2. נגישות האוכלוסייה לשרותים ממשלתיים מבחינת טפסים, תרגום, שילוט ושרותי מחשב מקוונים באתרי הממשלה.

הערבים הבדואים הינם קבוצת אוכלוסייה ילידית ייחודית המתגוררת בנגב מזה מאות שנים. ב-1948 מנו הבדואים בין 60,000 ל-90,000 תושבים ויש חוקרים המעריכים שמספרם היה אף גבוה יותר. לאחר מלחמת השחרור רק 11,000 בדואים נשארו בנגב בעוד שהשאר עזבו או גורשו מעבר לקווי שביתת הנשק, לירדן ומצרים (עזה וחצי האי סיני). הפינוי של הבדואים שנשארו בנגב התחיל בשנות ה-50 המוקדמות. הם רוכזו באזור גיאוגרפי מוגבל של כ-1000 קמ"ר בחלק מזרחי ופחות פורה של הנגב שנקרא "הסייג", בעוד שהחלק המערבי והצפוני של הנגב נמסרו ליישובים החקלאיים והחדשים שהוקמו בו, קרי: למושבים ולקיבוצים. בנגב הצפוני, המערבי והדרומי כמעט שלא נותרו בדואים. הבדואים שחיו בשטח ה-"סייג" חיו תחת ממשל צבאי עד 1966. אזור ה-"סייג" היווה כ-20% מהאדמות שהיו לבדואים עד 1948.¹

בסוף 1960 הוקמה על ידי הממשלה העיירה הבדואית הראשונה תל שבע ובעקבותיה הוקמו העיר רהט ו-5 עיירות נוספות. המטרה של העיירות והעיר רהט, שכולן תוכננו לפני שנות ה-90, הייתה לרכז אוכלוסייה כפרית וחקלאית באופייה בריכוזים עירוניים צפופים, וכולן הוקמו כמעט ללא תשתיות וכמעט ללא הזדמנויות תעסוקה. על פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אוכלוסיית נפת באר שבע מנתה בשנת 2008 כ-580,800 נפש.² מהם כ-166,300 ערבים בדואים שחיו ב-6 עיירות ובעיר רהט שהוקמו על ידי המדינה ובכפרים מוכרים ולא מוכרים.³ ייצוג הולם במשרדי הממשלה באזור הנגב לאוכלוסייה זו הינו חובה מוסרית של ממשלת ישראל כלפי אזרחיה הבדואים ודרך חיונית ליצירת אפשרות לקידום אוכלוסייה מודרת זו.

כדי לדאוג לייצוג הולם של אזרחי מדינת ישראל הערבים במגזר הציבורי החליטה ממשלת ישראל, ב-11.11.2007, כי עד סוף 2012 לפחות עשרה אחוז מעובדי המדינה יהיו מבני האוכלוסייה הערבית,

הדרוזית והצ'רקסית.⁴ בשנת 2008 הוקמה בכנסת ועדת חקירה פרלמנטארית שעסקה בנושא קליטת עובדים ערבים בשירות הציבורי, ו ב- 25.1.09, לשם חיזוק ההחלטה מ-2007, הקצתה ממשלת ישראל עוד 800 משרות ממשלתיות חדשות.⁵

על פי ההגדרה של "נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה", אפליה אסורה בעולם העבודה הינה: "התייחסות שונה לאדם על רקע מין, נטייה מינית, מעמד אישי, גיל, הריון, טיפולי פוריות, הורות, טיפולי הפריה חוץ גופית, גזע, דת, לאום, ארץ מוצא, השקפה, מפלגה או שירות מילואים."⁶ על מנת למנוע מצב של אפליה אסורה מסוג זה בוחנים את מצב התעסוקה של בני מיעוטים על-פי עקרון ה-"ייצוג ההולם".

עיקרון ה-"ייצוג ההולם", נובע מהצורך להבטיח את השתתפותם של מיעוטים במרחב הציבורי. צורה מוכרת של הבטחת "ייצוג הולם" היא "בירוקרטיה מייצגת". כלומר הבטחת מקומם ושילובם של מיעוטים בשירות הציבורי תוך כדי שמירה על חלקם היחסי באוכלוסייה. לפיכך, במעשה האימוץ של עקרון הייצוג ההולם למיעוטים הממשלה, כמעסיקה הגדולה במשק, אמורה להוביל את שאר המגזרים הפועלים בו לאימוץ עיקרון זה ולהבטחת הייצוג ההולם של מיעוטים גם במגזר הפרטי.⁷

המצב הקיים, שבו יש תת ייצוג בתעסוקה של האוכלוסייה הערבית בכלל והבדואית בפרט באזור הנגב, הינו מצב של "גזענות מבנית". מונח זה מתייחס לשיטה של הקצאת זכויות יתר חברתיות, כלומר למערכת שבה מדיניות ציבורית, נהלים מוסדיים, ייצוג תרבותי ונורמות אחרות, פועלים באופנים שונים להנציח אי שוויון על רקע גזעי. בגזענות מבנית אין החוקים והמוסדות נדרשים לפעול באופן גזעני בעליל על מנת להדיר קבוצות מסוימות אלא רק כדי להנציח תנאים היסטוריים לא שיווניים.⁸

לטענת פורום דו קיום בנגב לשוויון אזרחי, "גזענות מבנית" הינה חלק בלתי נפרד ומשמעותי מתופעת הגזענות בישראל. על פי אמנת האו"ם בדבר ביעור כל הצורות של אפליה גזעית, גזענות הינה: "כל הבחנה, הוצאה מן הכלל, הגבלה או העדפה המיוסדים על נימוקי גזע, צבע, יחוס משפחתי, מוצא לאומי או אתני, שמגמתם או תוצאתם יש בהן כדי לסכל את ההכרה, ההנאה והשימוש, או לפגום בהכרה, בהנאה או בשימוש, על בסיס שווה, של זכויות האדם וחירויות היסוד בחיים המדיניים הכלכליים, החברתיים, התרבותיים, או בכל תחום אחר בחיי הציבור".⁹

גם ב"נגישות" לשירותים הציבוריים לתושבים הערביים בנגב ניכרת אפליה חמורה על רקע גזעי. על פי אתר האינטרנט של ממשלת ישראל, מרכיב מרכזי בתפיסת "ממשל זמין" הוא: "הפיכת שירותי הממשלה לזמינים לכל האזרחים." (ההדגשה במקור)¹⁰ כחלק מרכזי מן המאמץ להנגשת שירותי הממשלה בעידן הטכנולוגי, מועלים לרשת האינטרנט אתרים ממשלתיים מפותחים, שמציעים לאזרח שירותי ממשלה יעילים ונוחים בלחיצת כפתור. אולם, התקדמות משמעותית זו אינה מיטבה בהכרח עם האזרחים הערבים של מדינת ישראל בכלל ותושבי הנגב הערבים בפרט.

על פי דו"ח ארגון "יוזמות קרן אברהם", אשר בדק את שירותי הממשלה המקוונים בערבית והופץ בתאריך 21.2.10 התגלה כי באתרי משרד האוצר, הפנים, הרווחה והשירותים החברתיים, הבריאות, הדתות, התקשורת, החקלאות ופיתוח הכפר, קליטת עלייה ומשרד התשתיות הלאומיות, אין כל מידע בשפה הערבית.¹¹ על פי הדו"ח: "משמעותה של התמונה העגומה העולה מן הממצאים הללו היא, כי למעלה ממיליון אזרחים לא זוכים לקבל שירותי ממשל בסיסיים בשפת אמם, שהיא כידוע שפה רשמית במדינת ישראל."¹²

מחוץ למרחב המקוון, שירותי ממשלה נגישים יהיו משרדים עם שילוט והכוונה בערבית, טפסים בערבית והעסקת מתורגמנים שיקלו על האזרחים דוברי הערבית להתמצא בסבך הבירוקרטיה ועל כן, יש לבחון אם שירותים אלמנטאריים אלו קיימים במשרדי הממשלה באזור הנגב. בנוסף לכל אלה, יציג דו"ח הפורום לדו קיום בנגב לשוויון אזרחי דוגמאות מפורטות למחסור המשוע בשירותי טלקמוניקציה בחלק מן היישובים המוכרים של הבדואים בנגב, ויצביע על העדר שירותי התחבורה הציבורית עבור תושבי הנגב הערבים ועל העדר מוסדות תרבות ביישובים הבדואים השונים.

מתודולוגיה

החומרים לדו"ח זה נאספו בחודשים ינואר עד מרץ 2010 במספר דרכים:

1. בחודש ינואר נשלחו מיילים למנהלי המחוז במספר משרדי ממשלה. במכתב היתה בקשה למידע ונתונים

על מספר העובדים במשרד ועל חלקם היחסי של העובדים הערבים. בפברואר שוגרו פקסים למשרדי הממשלה ונשלחו מכתבים בדואר רגיל. המכתבים הופנו למנהלי המחוזות עם העתקים למנכ"ל המשרדים, אך עד כה טרם נענו.

א. נערכו ראיונות עם אנשי מפתח בעיירות לבירור קיומם או היעדרם של משרדי ממשלה בעיירותיהם, באותן עיירות שבהם קיימים משרדי ממשלה פעילים נשאלו המראויינים על מספר הבדואים המועסקים במשרדים אלה.

ב. בחודשים פברואר ומרץ נערכו ביקורים בכל משרדי הממשלה בבאר-שבע וברהט ונאספו נתונים על מספר העובדים הערבים במשרדים אלה.

כמו כן נאסף מידע על זמינות של טפסים בערבית, על קיומם של שלטים ושל מתורגמנים ללשון זו.

ג. חלק מהנתונים נאספו והופקו מאתרי האינטרנט ממשלתיים וציבוריים:

גודל אוכלוסייה בשנת 2008,¹³ שטחי שיפוט,¹⁴ סניפי משרד הפנים,¹⁵ אשנבי תעסוקה,¹⁶ דרוג סוציו-אקונומי של הישובים¹⁷ דיור ציבורי - סניפי עמידר,¹⁸ סניפי דואר,¹⁹ בתי קולנוע,²⁰ סניפי בנקים.²¹

ניתוח הממצאים

לוח 1: עובדים ערבים במשרדי ממשלה

משרד ממשלתי	מספר עובדים	הערות	סניפי משרדי ממשלה בעיירות
משרד הפנים	1	פקיד קבלת קהל במינהל האוכלוסין	1 רהט
משרד הבינוי והשכון, הועדה להסדרת התיישבות הבדואים בנגב	1	פקיד	
מנהל מקרקעי ישראל	2	פקח, פקידה במחלקת עסקאות חקלאיות	
מינהלת הבדואים	2	פקידת קבלה, ופקיד	
משרד התחבורה	1	פקידת קבלה	
משרד החקלאות	1	הקצאת שטחי מרעה ועוד	
משרד התמ"ת	4	1 פקיד קבלת קהל, 3 חוקרים / פקחים	רהט 4 פקידים באשנב תעסוקה
רשות המיסים	0		
בטוח לאומי	4	3 פקידים, מנהל מחלקה	רהט 2 פקידים אשנב בט"ל
סה"כ עובדים ערבים	16		1

מתוך כלל אלפי העובדים במשרדי הממשלה הללו נמצאו פחות מעשרים מועסקים ערבים!

בדיקת הפורום לדו קיום בנגב לשוויון אזרחי העלתה כי בכל משרדי הממשלה בדרום שנבדקו והמופיעים בלוח 1, עובדים כ-16 נותני שירות ערבים. בנוסף לכך, ישנה עובדת ערביה אחת במשרד הפנים ברהט. במשרדי רשות המיסים אין עובדים ערבים כלל, ובמשרד לביטוח לאומי ישנם ארבעה עובדים ערבים. במשרד התמ"ת מועסקים 4 עובדים מתוכם 3 פקחים ערבים המועסקים כפקחים בימי שבת. משרדי הבינוי והשיכון, משרד התחבורה ומשרד החקלאות מעסיקים רק עובד אחד מהמגזר הערבי בכל משרד. במנהל מקרקעי ישראל מועסקים שני עובדים. במנהלת לקידום הבדואים בנגב, שמעסיקה עשרות עובדים ונותנת שירות לאוכלוסייה הערבית בלבד, מועסקים רק 2 עובדים ערבים. בביטוח הלאומי מועסקים 4 עובדים ערבים ואחד מהם הוא מנהל מחלקה.

טפסים

המשרד היחידי שבו קיימת בכניסה פינה למילוי עצמאי של טפסים לצד תיבות שירות הוא המוסד לביטוח לאומי. אבל שירות זה, שמטרתו להקל את העומס בעבודת נציגי השירות אינו זמין לקהל הערבי. הטפסים כולם כתובים בשפה העברית בלבד וגם חוברות ההסבר על אופן מילוי הטפסים כתובות אך ורק בשפה העברית. במשרד הפנים ומשרד הבריאות היתה פינת טפסים, אך ללא כל טפסים (משרד הפנים, מינהל האוכלוסין) או בטפסים בעברית (משרד הבריאות). בשאר המשרדים שבדקנו לא היו פינות שירות עצמי מסוג זה ולא זיהינו כל טפסים בשפה הערבית.

שלטים בשפה הערבית

בחזית הכניסה לקרית הממשלה בבאר-שבע ישנו גם שילוט בערבית, אך כל מועדי קבלת הקהל (בכחול) הם רק בעברית (ראו תמונה 1). באולם הכניסה לקרית הממשלה, ישנו שילוט בכתב קטן המונה את כלל המשרדים בעברית, אנגלית וערבית. בשני משרדי ממשלה: משרד הפנים ולשכת התעסוקה ישנו שילוט בחזית המבנה בעברית, אנגלית וערבית (ראו תמונה מספר 2). שעות הקבלה מופיעות רק בשפה העברית.

תמונה מספר 1: שילוט בכניסה לקרית הממשלה בBeer-Sheva

תמונה מספר 2: מידע כללי על הכניסה למשרדי הפנים והתעסוקה.

למרות מעמדה הרשמי של השפה הערבית במדינת ישראל, בכל משרדי הממשלה האחרים שנבדקו על ידינו: בריאות, שיון, רווחה, משפטים, תחבורה, אוצר וכו' השוכנים בקרית הממשלה לא היה שילוט בערבית כלל. בתוך בנייני המשרדים עצמם ובין הקומות השילוט הוא רובו ככולו בעברית להוציא שלט אחד במשרד הפנים (ראו תמונות 3,4,5).

תמונה מספר 3: שילוט בתוך בנין משרד הפנים

תמונה מספר 4: שילוט בתוך הבנינים, הפניה למרחב המוגן בעברית בלבד!

במשרד הפנים, נמצא שילוט בערבית רק לוועדה לפיקוח על הבנייה, שהיא למעשה הוועדה האחראית על

הריסות הבתים של הערבים הבדואים בנגב! (ראה תמונה מספר 5).

תמונה מספר 5: השלט של יחידת הפיקוח על הבניה מחוז הדרום שבמשרד הפנים בקרית הממשלה בבאר-שבע הוא היחיד בערבית.

צורם במיוחד היעדר השילוט בערבית במשרד השיכון, במשרדי הוועדה שזה מכבר קמה להתיישבות הבדואים בנגב, שכן כל שירותי וועדה זו מיועדים לאוכלוסייה הערבית בנגב בלבד (ראו תמונה מספר 4).

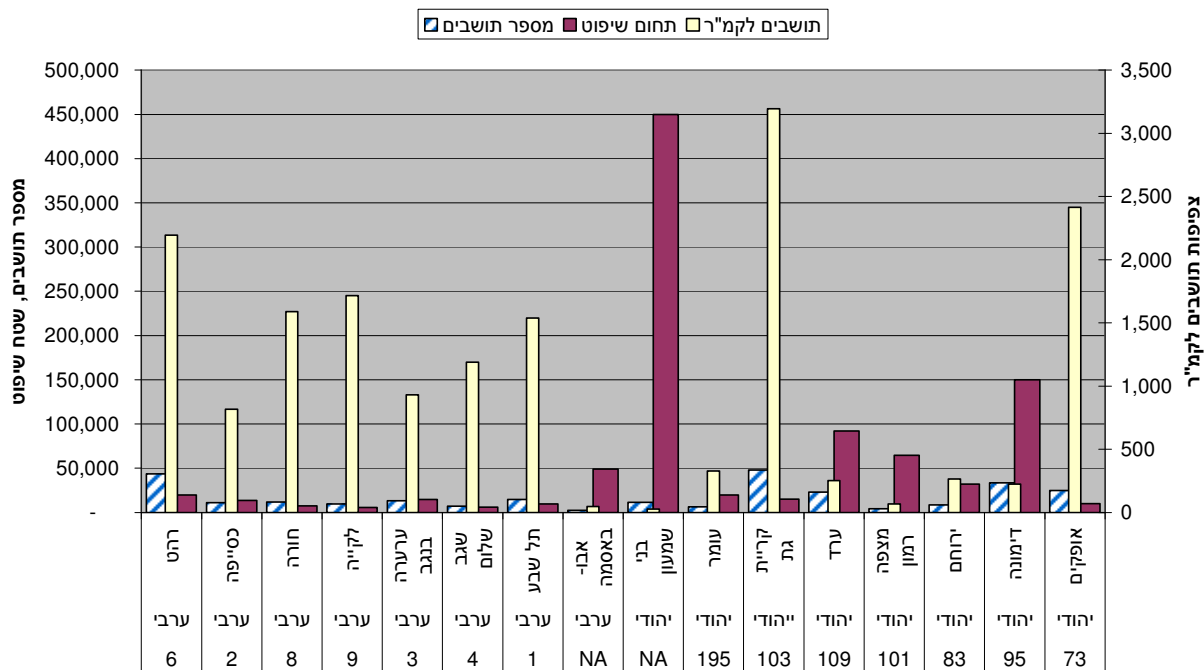

תמונה מספר 4: הוועדה להסדרת התיישבות הבדואים בנגב

גרף 1

הגרף שלהלן מראה שהעיריות הערביות ממוקמות בתחתית סולם האשכולות מבחינת האינדקסים הסוציו-אקונומיים, ואין להן אח ורע ברשויות היהודיות. צפיפות התושבים לקמ"ר גבוהה מכל הישובים היהודים להוציא קרית-גת ואופקים. ההשוואה בין אבו-בסמה למועצה היהודית בני-שמעון, ששטח השיפוט שלה הוא הקטן ביותר מבין המועצות האזוריות בנגב, עדיין מראה ששטח השיפוט של בני שמעון הוא פי 10 גדול יותר מזה של אבו-בסמה. אבו-בסמה, בניגוד לכל המועצות האזוריות היהודיות בישראל, היא מועצה ללא רציפות טריטוריאלית הבנויה בעיקר מתחום הקו הכחול בכל אחד מישוביה.

גרף 1: ישובי הסקר - מידע כללי

גרף 2

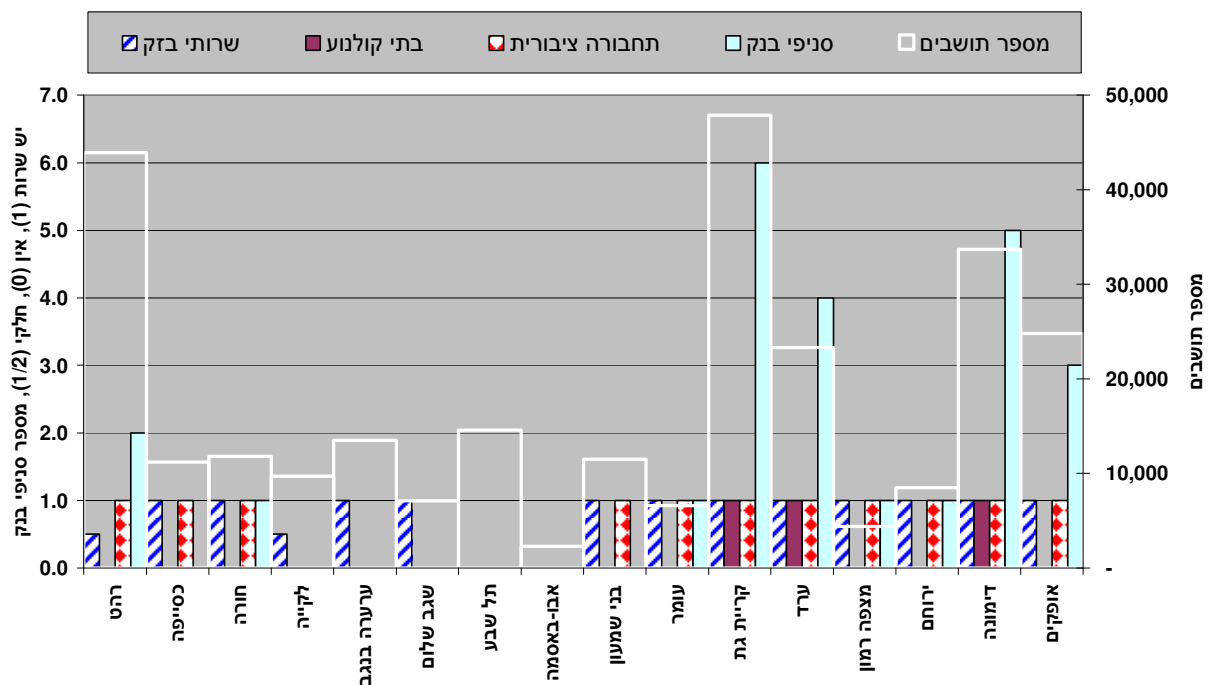
גרף נציגות הממשלה והחברות הממשלתיות ביישובים הבדואים המוכרים מתאר את מצבן העגום של העיריות בכל הקשור לשירותים הניתנים ביישובים עצמם. ברהט המצב טוב יחסית. שירותי משרד הפנים, כמו גם אשנב תעסוקה וסניף דואר פועלים בעיר, אם כי באופן חלקי בלבד. ברהט ישנו מתנ"ס פעיל, והביטוח הלאומי עומד לשירות הציבור פעמיים בשבוע. בשאר עירות הבדואים בנגב השירותים חלקיים בלבד או שאינם קיימים כלל. בכסייפה אין סניף של משרד הפנים ואין אשנב תעסוקה. בעיר פועל מתנ"ס וסניף דואר אחד אבל אין כלל פעילות של ביטוח לאומי. בחורה המצב זהה לזה של כסייפה, וכך גם בערערה בנגב ובשגב שלום. סניף דואר ומתנ"ס אחד הם השירותים הממשלתיים היחידים בישובים אלו. בלקייה ותל שבע המצב גרוע יותר. בתל שבע פועל מתנ"ס אחד. כל שאר השירותים שנבדקו בדו"ח זה אינם עובדים ביישוב. בלקייה פועל סניף דואר בודד, כל שאר שירותי הממשלה בישוב אינם קיימים. באף אחד מהישובים הבדואים אין דיור ציבורי, אין סניפים של עמידר ואין אשנב סיוע בשכר דירה. זאת לעומת הישובים היהודיים בדרום אשר נהנים משירותים אלו באופן שוטף. לשם השוואה, בירוחם הביטוח הלאומי

פעיל במשך ארבעה ימים בשבוע. מתנ"ס אחד פועל בעיר, כמו גם סניפי דואר, משרד הפנים ואשנב תעסוקה.

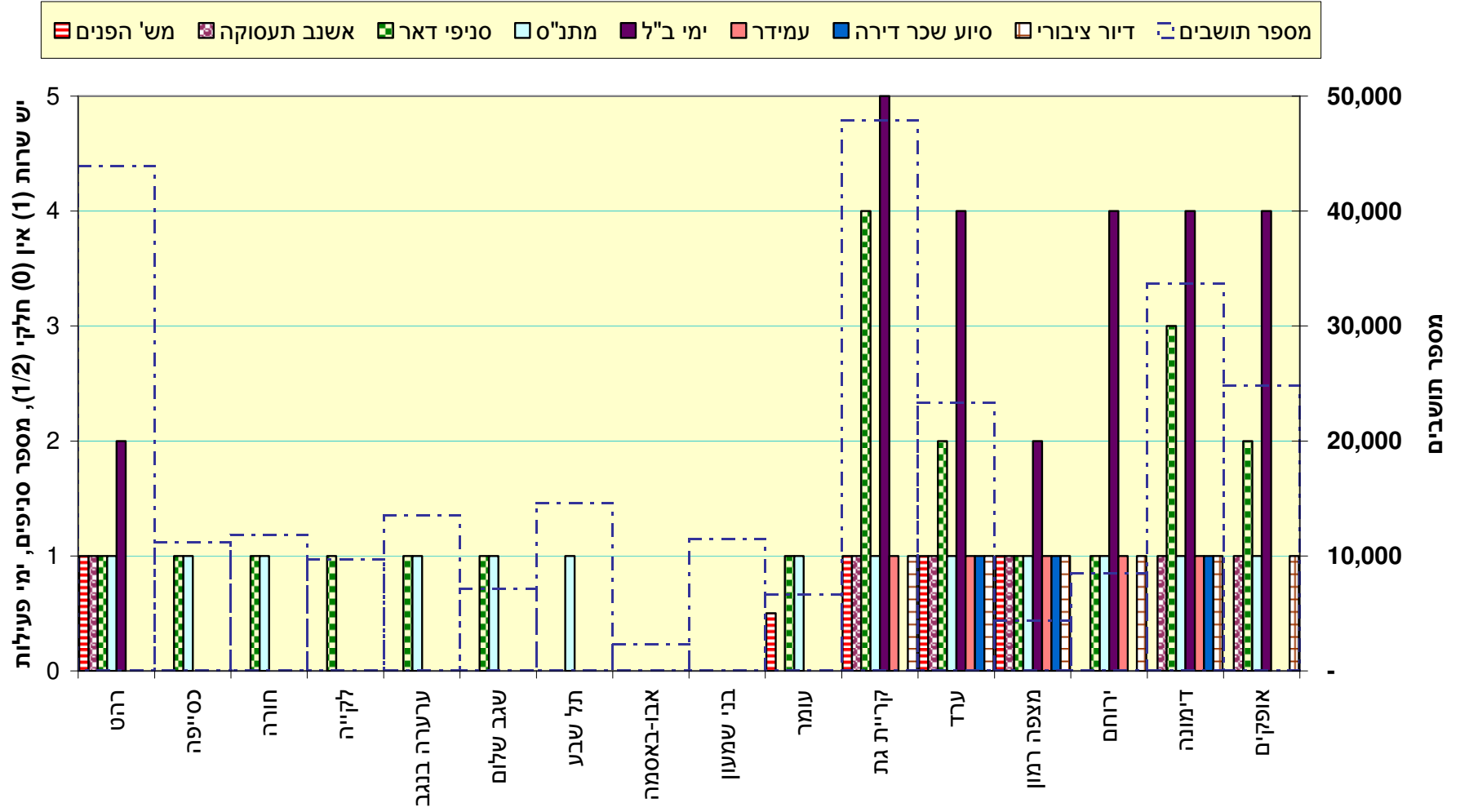
גרף 3

הגרף בוחן את מצאי השירותים העסקיים הניתנים בישובים השונים. בעיר רהט ניתנים שירותי בזק חלקיים בלבד, כמו כן לא קיימים בעיר בתי קולנוע פעילים. התחבורה הציבורית לעיר ובעיר פועלת כסדרה וישנם שני סניפי בנק לאוכלוסיה של 44,000 תושבים (לשנת 2008), לעומת דימונה שלה כ- 34,000 תושבים, כלומר 10,000 תושבים פחות ו-5 סניפי בנק. בעיירה כסיפה שירותי בזק תקינים ותחבורה ציבורית פעילה באופן חלקי. (אין תחבורה פנים ישובית) אין ביישוב סניפי בנק גם בית קולנוע. בחורה שירותי בזק תקינים, תחבורה ציבורית פעילה באופן חלקי. (אין תחבורה פנים עירונית) ופועל סניף בנק אחד ("שירות אקספרס") ואין ביישוב בית קולנוע. בלקייה המצב קשה יותר. שירותי הבזק הניתנים ביישוב חלקיים בלבד וישנן שכונות בהן אין תשתיות לתקשורת טלפונית. כמו כן, אין תחבורה ציבורית ליישוב, כלומר אין דרך להגיע ליישוב או לצאת ממנו. אין סניפי בנק ואין בתי קולנוע. בערעה בנגב יש שירותי בזק תקינים, אולם אין תחבורה ציבורית, אין סניפי בנק ואין בתי קולנוע. בתל שבע המצב החמור ביותר. אין שירותי בזק כלל, כיוון שאלו נותקו לאחרונה בכל הישוב, אין בתי קולנוע, אין תחבורה ציבורית, ואין סניפי בנק. כך המצב גם ביישובי אבו באסמה. לשם ההשוואה, היישוב הכפרי עומר המצוי בסמיכות ליישוב תל-שבע, נהנה מתשתיות בזק מלאות, תחבורה ציבורית זמינה, סניף בנק ובית קולנוע.

גרף 3: שירותים מסחריים בישובים בנגב

גרף 2: שרותי ממשלה בישובים בנגב

סכום ומסקנות

דו"ח זה אינו מגלה עובדות חדשות. הכל לכאורה ידוע, אך הוא מציג תמונת מצב כללית מדאיגה בישובים הערביים בנגב, שלא רק שאיננה משתנה, אלא נדמה שהמצב הולך ומחמיר.

למרות החלטת הממשלה להגיע לכך שעד לשנת 2012 10% ממועסקי השרות הציבורי יהיו ערבים, דרוזים וצ'רקסים, מספר המועסקים הערבים בשרות הציבורי ובמשרדי הממשלה שנבדקו בנגב בטל בשישים, ואינו מגיע אפילו ל-1%. נוכח אי שתוף הפעולה של משרדי הממשלה השונים בסקר שנשלח אליהם, אין נתונים לגבי כלל המועסקים במשרדים שנבדקו על ידינו, שאותו אנו מעריכים באלפים. למרות שתושבים הערבים בנגב מהווים כמעט 30% מהאוכלוסיה בנגב, ולמרות השימוש המאסיבי שלהם בשרותי משרדים כגון: לשכת התעסוקה, משרד הרישוי וכו', תושבים אלה נותרים שקופים עבור למשרדי הממשלה השונים. נמצא במשרדים שילוט מועט בלבד בשפה הערבית, אין מידע על מרחבים מוגנים (ראו תמונה 4), לא נמצאו טפסים בערבית, ולא נראו מתורגמנים במשרדים השונים בימים בהם בקרנו במשרדי הממשלה בקרית הממשלה ובבנייני נועם ואושירה. בזמן שתעדנו את עבודת משרד הפנים, למשל, עובדת הארגון שלנו שימשה כמתורגמנית!

כיום המדינה כמעט ומדירה את רגליה מן העיירות הערביות הבדואיות ואינה מספקת להן שרותים הכרחיים. מבחינת השרותים הניתנים על ידי המדינה בעיירות הבדואים בנגב, המדינה מותירה ריק מכוון ושוללת מן האזרחים הערבים את היכולת לממש את זכויותיהם.

הישוב היהודי הקטן ביותר המוצג כאן - מצפה רמון, שבו מתגוררים פחות מ-5,000 תושבים, הוא בעל יותר שרותים מהעיר רהט שבה מתגוררים, כאמור, 50.000 אזרחים. למותר לומר שבמצפה רמון, יש בנק, סניף בטוח לאומי, סניף משרד הפנים, סניף של עמידר, דיור ציבורי תחבורה ציבורית וכו'. לעומת זאת בעיר רהט ניתנים רק שרותי מדינה בודדים: אשנב של לשכת התעסוקה שבו עובדים 4 פקידים ואף לא פקיד ערבי אחד, ומשרד-אשנב של הבטוח הלאומי שבו איש מהמועסקים אינו ערבי. במשרד הפנים ברהט יש פקידה ערביה אחת!

יש להדגיש כי אין בכוונתנו להלין על כמות השירותים הממשלתיים הניתנת בעיירות היהודיות בנגב. אזור הנגב כולו סובל מאפליה קשה בכל הקשור לנגישות לשירותי הממשלה ומחסור תמידי בתקציבים וכוח אדם. יש לבצע מהלך גורף אשר ישפר את כל תחומי החיים בפריפריה בכלל ובנגב בפרט. אולם, אין כל

ספק כי האוכלוסייה הנפגעת ביותר היא האוכלוסייה הערבית בנגב, אשר סובלת מהדרה כפולה: הן הדרה פריפריאלית והן הדרה לאומית. כל הדוגמאות שהבאנו מעידות כאלף עדים על כך שהמדיניות הממשלתית מכוונת ואינה מקרית. תוצאות הסקר מעידות על גזענות ואפליה מבנית עמוקה העוברת כחוט השני בכל המשרדים שאותם בדקנו. ישנו צורך מידי בתיקון הדברים ובמיגור האפליה ואז יום זה, המציין את היום הבינלאומי למיגור הגזענות (21 לחודש מרץ) יתייר ולא יצוין עוד בישראל.

המלצות:

- להגדיל באופן ניכר את מספר המועסקים הערבים במטות משרדי הממשלה השונים בנגב, לקדם לתפקידי מפתח, ולא להותירם בתפקידים זוטרים,
- להעניק הטבות למעסיקים שיעסיקו עובדים ערבים במתכונת של סל קליטה,
- להעביר משרדים ממשלתיים אל העיירות,
- להגדיל את מספר המועסקים הערבים בשרות הציבורי בנגב,
- לשלב שרותי מדינה רבים ככל האפשר בעיירות הבדואים בנגב כדי לאפשר לאוכלוסייה הערבית גישה נוחה למימוש הזכויות הניתנות באמצעות משרדים אלו.
- להרחיב את השירותים הניתנים בשפה הערבית בין אם הם מקוונים ובין אם לא,
- להוסיף שילוט במשרדי ממשלה בשפה הערבית.

- ¹ פורת ח, (2007) הברווים בנגב בין נודות לעיור 1973-1948, ע' 13, מרכז הנגב לפיתוח אזורי, אוניברסיטת בן גוריון.
- ² אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מיום 10 למרץ 2010. שנתון סטטיסטי לישראל 2009, לוח 2.9 ישובים ואוכלוסיה לפי מחוז, נפה וצורת ישוב (31.12.2008), ע' 110, http://www.cbs.gov.il/shnaton60/st02_09x.pdf
- ³ אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מיום 10 למרץ 2010. שנתון סטטיסטי לישראל 2009, לוח 2.10 אוכלוסייה לפי קבוצות אוכלוסייה, דת, גיל ומין, מחוז ונפה ממוצע 2008, ע' 112.
- http://www.cbs.gov.il/reader/shnaton/templ_shnaton.html?num_tab=st02_10x&CYear=2009
- ⁴ אתר משרד ראש הממשלה מיום 10 למרץ 2010 החלטה מספר 2579 <http://www.pmo.gov.il/PMO/Archive/Decisions/2007/11/des2579.htm>
- ⁵ אתר "הארץ" מיום 13.3.2010 "המדינה תקצה 800 משרות ממשלתיות חדשות לערבי ישראל", "הארץ" מיום 26.1.2009 <http://www.haaretz.co.il/hasite/objects/pages/PrintArticle.jhtml?itemNo=1058722>
- ⁶ אתר משרד המסחר התעשייה והתעסוקה, נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה מיום 10 למרץ 2010 <http://www.moital.gov.il/NR/exeres/468BEBFD-1E8B-4BDD-A8A3-5EC614FB15BD.htm>
- ⁷ נייר מדיניות בנושא: קידום הייצוג ההולם של המיעוט הערבי בשירות המדינה: <http://public-policy.huji.ac.il/upload/k.pdf>
- ⁸ Maya Wiley, Structural racism and multiracial coalition building., Institute of race and poverty, Nov 2003
- ⁹ אתר "בצלם" מיום 10 למרץ 2010, אמנה בדבר ביעור כל הצורות של אפליה גזעית, פרק 1, סעיף א. http://www.btselem.org/hebrew/international_law/Convention_on_the_Elimination_of_Racial_Discrimination.asp
- ¹⁰ פורטל השירותים והמידע הממשלתי מיום 10 למרץ 2010, הצהרת נגישות <http://www.gov.il/firstGov/accessibility>
- ¹¹ מכתב לראש הממשלה מר בנימין נתניהו מאת "יזמות קרן אברהם" מיום 17 בפברואר 2010 בנושא: שרותי ממשלה מקוונים בשפה הערבית, ע' 2. http://www.abrahamfund.org/img/upload/0/0_3137.pdf
- ¹² שם ע' 3.
- ¹³ אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מיום 10 למרץ 2010, שנתון סטטיסטי לישראל 2009, לוח 2.15 אוכלוסיה וצפיפות לקמ"ר בישובים שמו מעל 5,000 תושבים ב- 31.12.2008 http://www.cbs.gov.il/reader/shnaton/templ_shnaton.html?num_tab=st02_15&CYear=2009
- ¹⁴ אתר הרשות לפיתוח הנגב מיום 10 למרץ 2010, נתונים נבחרים על הנגב <http://www.negev.co.il/stats.html>
- ¹⁵ אתר זמנים מיום 10 למרץ 2010 סניפי משרד הפנים שעות פתיחה וקבלת קהל <http://www.144-zmanim.co.il/Moadim/Gov/Hapnim/Hapnim-indx.htm>
- ¹⁶ אתר המרכז לתעסוקה, עבודה, קורות חיים וזכויות עובדים מיום 10 למרץ 2010 לשכת התעסוקה, לשכת אבטלה http://www.working.org.il/%D7%93%D7%9E%D7%99_%D7%90%D7%91%D7%98%D7%9C%D7%94/%D7%9C%D7%A9%D7%9B%D7%AA_%D7%94%D7%AA%D7%A2%D7%A1%D7%95%D7%A7%D7%94,%D7%9C%D7%A9%D7%9B%D7%AA_%D7%90%D7%91%D7%98%D7%9C%D7%94/
- ¹⁷ אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מיום 10 למרץ 2010 המועצות המקומיות והעיריות לפי סדר א"ב, דרוג, שיוך לאשכול, אוכלוסיה, ערכי המשתנים, ציון התקן ודרוג לפי המשתנים המשתתפים בחישוב המדד לשנת 2006. http://www.cbs.gov.il/hodaot2009n/24_09_24411.pdf
- ¹⁸ אתר עמידר מיום 14 למרץ 2010 www.amidar.co.il
- ¹⁹ אתר דואר ישראל מיום 10 למרץ 2010, מודיעין דואר <http://www.israelpost.co.il/modiin.nsf/searchunits>
- ²⁰ אתר סרט מיום 10 למרץ 2010, חיפוש בתי קולנוע לפי ישוב <http://www.seret.co.il/movies/index.asp?catCase=9>
- ²¹ אתר בנק ישראל מיום 10 למרץ 2010, מפתח סניפי בנקים <http://www.bankisrael.gov.il/publheb/6-3heb.htm>